

Інформаційна довідка **щодо оновлення правил Європейського Союзу у сфері адміністрування** **податку на додану вартість за послуги, що надаються через онлайн-** **платформи***

***Анотація.** В інформаційній довідці висвітлено передумови та причини розробки і впровадження на рівні Європейського Союзу «Пакета податку на додану вартість у цифрову епоху». Наведено ключові зміни у сфері адміністрування податку на додану вартість операторами цифрових платформ. Висвітлено роль та основні напрацювання Організації економічного співробітництва та розвитку у сфері оподаткування цифрових платформ.*

***Ключові слова:** цифрові платформи, податок на додану вартість, цифровізація економіки, звітність операторів платформ, автоматичний обмін інформацією про доходи.*

Вступ.

В епоху цифровізації актуальним питанням є адаптація нормативно-правових актів до сучасних умов і майбутніх викликів розвитку суспільних відносин. Це безпосередньо стосується і сфери оподаткування. У складних соціально-економічних умовах, в яких опинилась Україна, вкрай важливо знаходити нові шляхи пошуку джерел наповнення Державного бюджету України та протидіяти проявам ухилення від сплати податків. Однією з ризикових сфер у цьому контексті є надання послуг через цифрові платформи.

З огляду на те, що наразі на обговоренні перебуває проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо впровадження міжнародного автоматичного обміну інформацією про доходи, отримані через цифрові платформи», підготовлений Міністерством фінансів України, доцільним також вбачається розглянути тенденції в означеній сфері на рівні Європейського Союзу (далі – ЄС). Як визначено в пояснювальній записці, законопроект розроблено з метою забезпечення запровадження в Україні міжнародного автоматичного обміну інформацією про доходи, отримані через цифрові платформи, та з метою гармонізації національного податкового законодавства з правом ЄС та стандартами Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР)¹.

Основна частина.

Податок на додану вартість (далі – ПДВ) є одним із найважливіших джерел доходу бюджетів держав-членів ЄС. Однак, згідно з останнім звітом Європейської Комісії про недоотримання ПДВ за 2023 рік держави-члени Союзу втратили близько 61 млрд євро надходжень від ПДВ у 2021 році і 99 млрд євро у 2020 році (Рис. 1).

¹ Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо впровадження міжнародного автоматичного обміну інформацією про доходи, отримані через цифрові платформи». Вебсайт Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82_%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%83.pdf

Рис. 1. Втрати від ПДВ у державах-членах ЄС

Як повідомляється на сайті Європейської Комісії, чверть недоотриманих надходжень можна пояснити шахрайством із ПДВ. Крім того, ставки ПДВ у державах-членах ЄС все ще можуть бути обтяжливими для бізнесу, особливо для малих і середніх підприємств. Проблема також полягає у тому, що багато постачальників послуг онлайн-оренди житла та пасажирських перевезень не сплачують ПДВ взагалі. Це, головним чином, пов'язано з тим, що вони, як правило, є або індивідуальними постачальниками (наприклад, водієм чи особою, яка здає свою квартиру в оренду), або малими підприємствами, які зазвичай не зобов'язані реєструватися платниками ПДВ або не знають про свої зобов'язання чи положення податкового законодавства в інших державах-членах ЄС. Означене призводить до недоотримання великих сум ПДВ, а іноді до недобросовісної конкуренції між надавачами послуг традиційної оренди та перевезення, та надавачами послуг, які працюють через цифрові платформи. З метою подолання таких втрат та реагування на зростаючу цифровізацію економіки, у грудні 2022 року Європейська Комісія запропонувала модернізувати адміністрування ПДВ у вигляді так званого «Пакета ПДВ у цифрову епоху» (The VAT in the Digital Age, ViDA) (далі – Пакет ПДВ), сприяючи цифровому переходу. Передбачалося, що основні заходи, запропоновані в рамках Пакета ПДВ, допоможуть державам-членам ЄС щорічно збирати до 18 млрд євро надходжень до державних бюджетів від ПДВ, з яких 11 млрд євро – у результаті реалізації заходів із боротьби з шахрайством, а також сприятимуть розвитку малого та середнього бізнесу².

Пакет ПДВ був прийнятий 11 березня 2025 року і буде поступово впроваджуватися до січня 2035 року. Із 1 січня 2027 року незначні зміни будуть стосуватися користувачів схем єдиного вікна і єдиного вікна з операцій імпорту. Із 1 липня 2028 року платформи короткострокової оренди житла та пасажирських перевезень повинні відповідати новим вимогам до умовних податкових агентів. Згідно з новими правилами платформи, через які надаються

² VAT in the Digital Age (ViDA). Website of the European Commission. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation/vat/vat-digital-age-vida_en#:~:text=On%208%20December%202022%2C%20the,development%20of%20the%20platform%20economy.&text=This%20is%20a%20modal%20window

послуги пасажирських перевезень і короткострокової оренди житла, будуть відповідальні за збір і перерахування ПДВ до податкових органів. Означене забезпечить єдиний підхід у всіх державах-членах ЄС і сприятиме створенню рівних умов для надання онлайн- і офлайн-послуг короткострокової оренди житла та послуг пасажирських перевезень. Це має спростити процедури оподаткування малих і середніх підприємств, яким наразі необхідно розуміти та дотримуватися правил ПДВ (часто – у різних державах-членах ЄС)³.

Вимоги до цифрової звітності вплинуть на транскордонні B2B-транзакції з 1 липня 2030 року. До 1 січня 2035 року держави-члени ЄС, які зобов'язані звітувати про цифрові транзакції в реальному часі, повинні привести свої системи у відповідність до стандартів ЄС, що буде завершальним етапом запровадження цього комплексного Пакета ПДВ. Зміни також передбачають, що до 2030 року онлайн-платформи будуть сплачувати ПДВ за надані через них послуги у більшості випадків, коли окремі постачальники послуг не стягують ПДВ. Це зменшить прояви викривлення ринку, оскільки аналогічні послуги, що надаються в традиційній економіці, вже обкладаються ПДВ. Нерівномірна сплата ПДВ була найбільш значною саме в секторі короткострокової оренди житла та пасажирських перевезень.

Пакет ПДВ також передбачає повне оцифрування звітності з ПДВ для транскордонних транзакцій до 2030 року, а підприємства будуть виставляти електронні рахунки-фактури для транскордонних транзакцій між компаніями й автоматично повідомляти дані податковим органам. Завдяки цьому податкові органи матимуть більше можливостей для боротьби з шахрайством із ПДВ. Із метою спрощення адміністративного тягаря для підприємств, нові правила посилюють онлайн-систему «єдиного вікна», щоб ще більше компаній, які здійснюють транскордонну діяльність, могли виконувати свої зобов'язання з ПДВ через єдиний онлайн-портал і однією мовою.

Європейська Комісія підрахувала, що внаслідок впровадження цих реформ держави-члени ЄС відшкодують до 11 млрд євро втраченого доходу від ПДВ щороку протягом наступних 10 років, а підприємства заощадять 4,1 млрд євро на рік протягом наступних 10 років на витратах на комплаєнс і 8,7 млрд євро на реєстраційних та адміністративних витратах протягом 10 років.

Окрему увагу слід приділити ролі ОЕСР у сфері оподаткування цифрових платформ, якою розроблено низку типових правил із питань звітності цифрових платформ (див. Табл. 1)⁴.

³ Adoption of the VAT in the Digital Age package. Website of the European Commission. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/news/adoption-vat-digital-age-package-2025-03-11_en

⁴ Model Rules for Reporting by Platform Operators with respect to Sellers in the Sharing and Gig Economy. Website of the Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/international-tax-compliance-policies-and-best-practices/model-reporting-rules-for-digital-platforms.html>

Таблиця 1

Назва документа	Суть документа
Типові правила звітності операторів платформ щодо продавців у шеринговій та гібридній економіці (2020)	Типові правила звітності операторів платформ щодо продавців у шеринговій та гібридній економіці вимагають від цифрових платформ збирати інформацію про доходи, отримані від тих, хто пропонує житло, транспортні та персональні послуги через платформи, та повідомляти цю інформацію податковим органам.
Типові правила звітності для цифрових платформ: рамки міжнародного обміну та факультативний модуль для продажу товарів (2021)	Багатостороння угода між компетентними органами про автоматичний обмін інформацією про доходи, отримані через цифрові платформи (DPI МСАА), підтримує щорічний автоматичний обмін інформацією, зібраною в рамках Типових правил звітності операторів платформ. Додатковий модуль дозволяє зацікавленим юрисдикціям розширити сферу застосування Типових правил звітності операторів платформ на продаж товарів та оренду транспортних засобів.
Типові правила подання звітності операторами цифрових платформ: XML-схема та посібник користувача для податкових адміністрацій (2022)	XML-схема Інформаційної цифрової платформи (далі – DPI) та Посібник користувача – це стандартизований ІТ-формат, який дозволяє подавати електронну звітність та обмінюватися інформацією, зібраною відповідно до Типових правил звітності операторів платформ. DPI розроблена для технічного полегшення обміну інформацією між податковими адміністраціями відповідно до Директиви про адміністративне співробітництво (DAC7).
Типові правила звітності для цифрових платформ: часті запитання (2023)	ОЕСР веде і регулярно оновлює список поширених запитань, пов'язаних із Типовими правилами звітності для цифрових платформ. Ці поширені запитання були отримані від представників бізнесу та уряду, і відповіді на них роз'яснюються в Типових правилах, що допомагає забезпечити послідовність у їх застосуванні.

Типові правила звітності операторів платформ щодо продавців у шеринговій та гібридній економіці (далі – Типові правила) були розроблені у

світлі швидкого зростання цифрової економіки та у відповідь на заклики створити глобальну структуру звітності щодо діяльності, якій сприяють цифрові платформи. На додаток до Типових правил, ОЕСР також розробила модуль для звітності про продажі товарів через цифрові платформи, а також систему автоматичного обміну, щоб гарантувати, що податкові адміністрації можуть отримати доступ до інформації про платників податків, яка була зібрана відповідно до Типових правил.

Згідно з Типовими правилами оператори цифрових платформ зобов'язані збирати інформацію про дохід, отриманий тими, хто пропонує послуги з оренди, перевезення і персональні послуги через платформи, та повідомляти інформацію податковим органам. Типові правила розроблені, щоб допомогти платникам податків виконувати свої податкові зобов'язання, водночас забезпечуючи рівні умови гри з традиційним бізнесом у ключових секторах економіки. Діяльність цифрових платформ не завжди може бути видимою для податкових органів або платників податків. Забезпечуючи стандартизований режим звітності, Типові правила допомагають мінімізувати тягар для постачальників послуг та операторів цифрових платформ. Відображаючи зацікавленість ряду юрисдикцій у дозволі розширення сфери застосування Типових правил на продаж товарів і оренду транспортних засобів, ОЕСР розробила додатковий модуль, який дозволяє таким юрисдикціям впроваджувати Типові правила з розширеною сферою застосування. Автоматичний обмін інформацією, зібраною відповідно до Типових правил, між податковими органами відбувається згідно з Багатосторонньою угодою між компетентними органами про автоматичний обмін інформацією про доходи, отримані через цифрові платформи (DPI MCAA). Угода передбачає щорічний автоматичний обмін інформацією між юрисдикцією резидентства оператора платформи та юрисдикцією резидентства постачальників послуг (а щодо операцій, пов'язаних з орендою нерухомого майна, – юрисдикціями, в яких розташоване таке нерухоме майно), як це визначено на основі процедур належної перевірки Типовими правилами⁵.

Висновки.

Отже, згідно з новими правилами ЄС оператори платформ відповідатимуть за збір і перерахування ПДВ у випадках, коли їх постачальники послуг не сплачують ПДВ самостійно (за так званою моделлю «передбачуваного постачальника») (див. Рис. 2). Платформа збиратиме ПДВ безпосередньо з постачальника послуг та перераховуватиме його податковим органам. Переваги започаткування нових правил оподаткування цифрових платформ в ЄС зображено на Рис. 3.

⁵ Model Rules for Reporting by Platform Operators with respect to Sellers in the Sharing and Gig Economy. Website of the Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/international-tax-compliance-policies-and-best-practices/model-reporting-rules-for-digital-platforms.html>

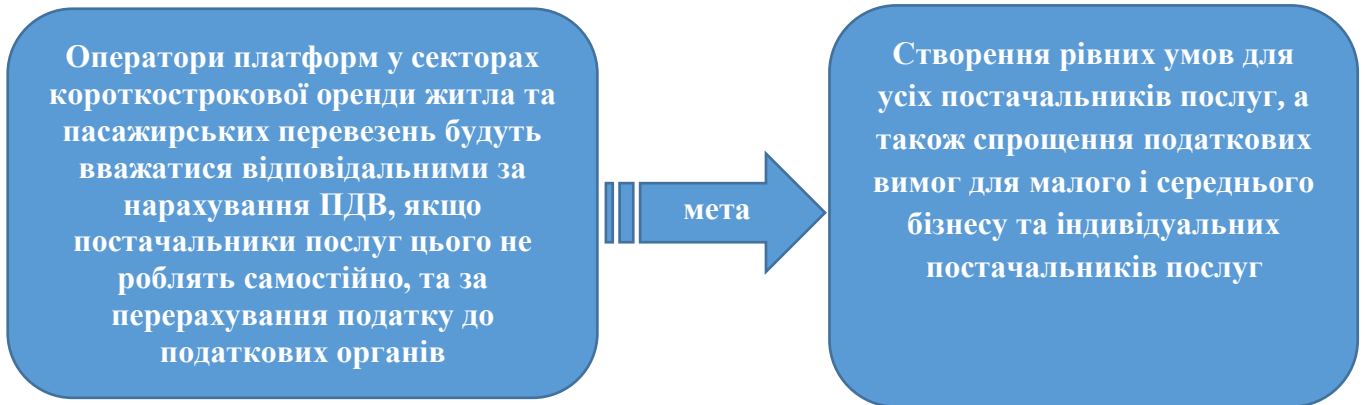

Рис. 2

Рис. 3

Дослідницька служба
Верховної Ради України

* Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.